

ПРОФЕСІЙНІ ДЕСТРУКЦІЇ PR – МЕНЕДЖЕРІВ

В останнє десятиліття проблема професійних деструкцій стала предметом пильного розгляду в психологічній науці (Е.А. Клімов, А.Д. Маркова, Л.М. Мітіна, Ю.П. Поваренков і ін.) [10, 11, 12, 13]. У психології праці і суміжних областях психології з'явилися дослідження (С.А. Бодров, Е. Ф. Зеєр, Ю.К. Стрелков і ін.), присвячені різним аспектам вивчення професійної діяльності (аналізу вимог, що пред'являються професією до особистості, професійного відбору, психологічної підготовки і адаптації молодих фахівців тощо) [1, 9, 14 і ін.]. Але в більшості випадків дослідники обмежуються пошуком, виділенням і вивченням набору професійно – важких якостей (ПВЯ), діагностикою і оцінкою рівня їх сформованості в структурі провідних для конкретної професійної діяльності.

Разом із тим, слід визнати, що завдання пошуку і розкриття психологічних механізмів формування і розвитку професійно зумовлених деструкцій особистості ще не знайшло свого універсального вирішення і вирішується по різному для різних видів професійної діяльності. У цій статті ми намагаємося показати особливості її реалізації для професійної діяльності PR – менеджера.

Професія PR – менеджера несе відбиток тих змін, які відбуваються практично у всіх областях розвитку сучасного суспільства, торкнулися і сфери професійної діяльності людини, і сфери суспільного розподілу праці. Кардинально міняється і значно ускладнюється як професійна діяльність в цілому, так і більшість її конкретних видів. Праця, вміст і структура професійних діяльностей, система суспільного розподілу праці – все це принципово, якісно змінилося і продовжує мінятися.

Трансформується і об'єкт сучасної психології праці, що не може не позначатися на всьому її вмісті, на її принципах і спільних підходах. Проте традиційна структура і вміст психології праці досить консервативні і продовжують зберігати свій переважачий зв'язок з тими видами професійної діяльності, які вже втратили або втрачають свою роль у суспільному розподілі праці. Це, як зазвичай відносно прості види професійної діяльності, які легко вивчати, на яких простіше встановлювати ті або інші психологічні закономірності. Сьогодні, як ніколи раніше, актуальним стає завдання приведення у відповідність вмісту психології праці світу сучасних професій до об'єкта її предмета, додання цій науці більш диверсифікованого і широкого характеру, адекватного вимогам сучасної реальності. Це дуже складне комплексне завдання, при тому не лише і не стільки наукове, але й дидактичне.

Серед глобальних змін, що відбуваються в суспільному розподілі праці, необхідно насамперед відзначити наступні трансформації. Це і поява абсолютно нового вигляду професійної діяльності, якого не було ще кілька років тому при цьому саме вони характеризуються найбільшою складністю і "психологізованістю". Це і зникнення багатьох, віджилих або (відживаючих) свій вік, професій. Це і зміна пропорцій у співвідношенні різних типів діяльності – вихід на передові позиції одних із них і втрата такого стану іншими. Нарешті, це істотна зміна самого вмісту більшості видів професійної діяльності в напрямі його ускладнення посилення вимог до її процесу і результатів, а також до умов виконання.

Так, під впливом усіх цих змін структура і вміст психології праці змушені різко розширюватися за рахунок включення таких, які були абсолютно не властиві даній науці. Зокрема загострення конкурентних відносин на ринку праці і поява прихованого та явного безробіття ставлять цілий комплекс пов'язаних з нею психологічних проблем: професійної консультації безробітних і їх працевлаштування, професійної перепідготовки і за необхідності – психокоррекційної роботи. Зміни основ суспільного устрою, перехід на ринкові стосунки приводять до різкої зміни питомої ваги таких професій, які також були не характерними для вітчизняної практики (наприклад, професії менеджера, підприємця). Вони не вкладаються в традиційну вітчизняну психологію праці але не перестають від цього бути саме видами професійної діяльності, причому найбільш складними, відповідальними.

Важливим напрямом змін, що відбуваються, й в якому переплітаються і глобальні тенденції, і специфічні (вітчизняні) особливості, є зміна пропорції між двома основними класами професійної діяльності – суб'єкт-об'єктним і суб'єкт-суб'єктним. Якщо протягом дуже великого історичного періоду явно домінував перший з них, то в середині – кінці ХХ століття стався явний перелом на користь другого, і ця тенденція з розвитком суспільства лише посилюється. На перший план виходять саме суб'єкт-суб'єктні види діяльності, в яких предметом праці людини є інша людина (педагогічна, управлінська, організаційна, лікарська, маркетингова і ін.). Вони стають домінуючими в дослідженнях психології праці.

Відомо, що праця позитивно впливає на психіку людини. Стосовно ж різних видів професійної діяльності прийнято вважати, що існує велика група професій, виконання яких приводить до професійних захворювань різного ступеня тяжкості (наприклад, оператори цементного ам'ячного виробництва). Поряд з цим існують види праці, які не віднесені до шкідливих, але умови й характер професійної діяльності ведуть до травмування психіки (наприклад, монотонна праця операторів складального виробництва, велика відповідальність операторів енергосистеми актуальна можливість аварії в судноводіїв, високий рівень психічної напруженості праці льотчиків і т. ін.).

Дослідники відзначають також, що багатолітнє виконання однієї й тієї ж професійної діяльності призводить до появи професійної втоми, виникнення психологічних бар'єрів, збіднення репертуару і способів виконання діяльності, втрати професійних умінь і навиків, зниженню працездатності. Можна констатувати, що на різних стадіях професіоналізації в усіх без виключення видах професійної діяльності відбувається розвиток професійних деформацій, які, у свою чергу, порушують цілісність особистості, знижують її адаптивність, негативно позначаються на продуктивності діяльності, тобто стають джерелом професійних деструкцій. Е. Ф. Зеєр (2006), аналізуючи можливі причини змін в особі професіонала під впливом діяльності, дає лаконічне визначення професійних деструкцій: "професіональні деструкції – це зміни структури, що склалася в діяльності й особистості, що негативно позначаються на продуктивності праці та взаємодії з іншими учасниками цього процесу" [9: 230].

Пошук умов, за яких деформації особи і професійної сфери викликають розвиток професійних деструкцій у менеджерів конкретної професійної групи, і став метою нашого дослідження. Ґрунтуючись на аналізі й узагальненні наукової літератури з даної проблеми [7 – 9, 11, 13] можна передбачити, що найбільші причини появи і розвитку

професійних деформацій особистості, що часто зустрічаються, повинні виявлятися і в діяльності PR – менеджера. Вихідними для постановки завдань дослідження, стали наступні початкові концептуальні положення (Е.Ф. Зеер, 2006).

Професійні деструкції в загальному вигляді – це порушення вже засвоєних способів діяльності, руйнування сформованих професійних якостей, поява стереотипів професійної поведінки і психологічних бар'єрів при освоєнні нових елементів технологій, нової спеціальності. Це також зміни структури особи при переході від однієї стадії професійного становлення до іншої. Деструкції виникають при вікових змінах, фізичному і нервовому виснаженні, хворобах.

Переживання професійних деструкцій супроводжується психічною напруженістю, дискомфортом, а в окремих випадках конфліктними і кризовими явищами. Успішне вирішення професійних труднощів призводить до подальшого вдосконалення діяльності й професійного розвитку особистості. Деструкції, які виникають у процесі багатолітнього виконання однієї і тієї ж професійної діяльності, негативно впливають на її продуктивність, породжують професійно небажані якості, і змінюють професійну поведінку (наприклад, призводять до професійних деформацій).

Будь-яка професійна діяльність вже на стадії її освоєння, а надалі при виконанні, деформує особистість. Здійснення конкретних видів діяльності не вимагає всіх багатообразних якостей і здібностей особистостей, багато хто з них залишається затребуваними. У міру професіоналізації успішність виконання діяльності починає визначатися провідними ПВК. Окремі з них поступово трансформуються в професійно небажані якості. Одночасно поволі розвивається професійна акцентуація – надмірно виражені якості та їх поєднання що негативно позначаються на діяльності фахівця.

Утворення професійних деформацій відбувається всередині криз професійного становлення особистості. Непродуктивний вихід з кризи спотворює професійну спрямованість, ініціює виникнення негативної професійної позиції, знижує професійну активність. Ці зміни активізують процес утворення професійних деформацій і професійних деструкцій.

Багатолітнє виконання професійної діяльності не може постійно супроводжуватися її вдосконаленням і безперервним професійним розвитком особистості. Неминучі, хай і тимчасові, періоди стабілізації. На початкових стадіях професіоналізації ці періоди нетривалі, але на подальших у деяких фахівців можуть продовжуватися достатньо довго. У цих випадках доречно говорити про настання професійної стагнації особистості [9: 233-234].

Пошук шляхів рішення даної задачі в контексті діяльності PR – менеджерів (Включене спостереження за 25 менеджерами тривало протягом півтора років. Процедура тестування проводилася в період з лютого по березень 2009 року) зумовив вибір методів і методик дослідження. Як основні методи використувалися: включене спостереження, досвід, метод асів, метод профілів, дисперсійний і кореляційний аналіз (Один зі співавторів статті протягом ряду років працював в одному з економічних видань України).

Дані про ПВК, властивості особистості професіонала були отримані за допомогою наступних методик дослідження: "Опитувальник професійних переваг" (ОПП Дж. Холланда); методики дослідження рівня суб'єктивного контролю (Д. Роттера); індикатора особистості по типології К. Бріггс і І. Майерс (МБТІ, версія Д. Кейрси); ("Опитувальника "Якоря кар'єри" (Е. Шейна); "тест-опитувальник соціальної адаптивності" (О.П. Саннікової, О.В. Кузнецової); методики "Стратегії подолання стресових ситуацій" (SACS Хобфолла).

Результати. Дані, отримані в PR – менеджерів, утворюють три групи. Перша дозволяє уточнити психологічний портрет сучасного PR – менеджера [17]; друга – уточнити спектр чинників, що обумовлюють появу деформацій особистості PR – менеджера; третя – склад і вміст основних професійних деформацій менеджерів. Розглянемо психологічні детермінанти деформацій особистості PR – менеджерів, породжувані цими чинниками.

Передумови розвитку професійних деформацій криються вже в мотивах вибору саме цієї професії. Це - як усвідомлювані мотиви: (соціальна значущість, імідж, творчий характер, матеріальні блага), так і невідомлювальні: прагнення до влади, домінування, самоствердження.

Далі. Пусковим механізмом деформації стають очікування на стадії входження в самостійне професійне життя. Професійна реальність сильно відрізняється від тих, що сформувалися у випускників професійних учбових закладів. Відзначимо що по базовій спеціальності PR – менеджери не є журналістами. Це найчастіше економісти й інженери широкого профілю, фахівці банківської справи. Перші ж труднощі спонукають початкуючого фахівця до пошуку "кардинальних" методів роботи. Невдачі, негативні емоції розчарування ініціюють розвиток професійної дезадаптації особистості.

У процесі виконання професійної діяльності фахівець повторює одні й ті ж дії та операції. У типових умовах праці стає неминучим утворення стереотипів виконання професійних функцій, дій, операцій. Вони спрощують виконання професійної діяльності підвищують її визначеність, полегшують взаємини з клієнтами і колегами. Стереотипи додають професійному життю стабільність, сприяють формуванню професійного досвіду й індивідуального стилю діяльності.

У той же час, реальна професійна діяльність рясніє нестандартними ситуаціями, що приводить до появи помилкових дій, неадекватних реакцій, спотворення віддзеркалення професійної реальності, породжує різного типу психологічні бар'єри.

До психологічних детермінант професійних деформацій належать різні форми психологічного захисту. Професійна діяльність менеджера характеризується значною невизначеністю, що викликає психічну напруженість, часто супроводжує негативними емоціями, деструкціями очікувань. У цих випадках вступають у дію захисні механізми психіки "запускаються" психологічні захисти прискорюючи утворення професійних деструкцій (заперечення, раціоналізація, витіснення, проекція й ін.).

Розвитку професійних деформацій сприяє емоційна напруженість професійної праці PR – менеджерів. Негативні емоційні набутки, що часто повторюються, із зміною стажу роботи знижують фрустраційну толерантність фахівця, викликаючи розвиток професійних деструкцій.

Емоційна насиченість професійної діяльності призводить до підвищеної дратівливості, перезбуджування, тривожності, нервових зривів. Таке нестійке багатство психіки отримало назву синдрому "емоційного вигорання". Цей синдром найчастіше спостерігається в педагогів, лікарів, управлінців соціальних працівників. Його наслідком можуть стати незадоволеність професією, утрата перспектив професійного зростання, а також різного роду професійні деструкції особистості.

На розвиток деформацій менеджера значно впливає зниження рівня його інтелекту. Дослідження спільного інтелекту

дорослих показують, що зі зростанням стажу роботи він закономірно знижується. Звичайно, тут мають місце вікові зміни але головна причина полягає в особливостях нормативної професійної діяльності. Праця PR – менеджера не вимагає від працівника вирішення повного циклу професійних завдань, планування технологічних процедур процесу праці, аналізу виробничих ситуацій. Незатребувані інтелектуальні здібності поступово згасають.

Деформації зумовлені також тим, що в кожній людини є межа розвитку рівня освіти і професіоналізму. Він залежить від соціально-професійних установок, індивідуально-психологічних особливостей, емоційно-вольових характеристик. Аналіз спостережень показав що причинами утворення межі розвитку виступають: психологічне насичення професійною діяльністю, незадоволеність іміджем професії, низька зарплата, відсутність моральних стимулів.

Чинниками, що ініціюють розвиток професійних деформацій, є різна акцентуація характеру особистості. У процесі багатолітнього виконання однієї й тієї ж діяльності акцентуації професіоналізуються зростають з компонентами індивідуального стилю діяльності і трансформуються в професійні деформації фахівця. Стосовно професії PR – менеджера уточнення взаємозалежності професійних деформацій акцентуації характеру вимагає проведення додаткового дослідження і перевищує можливості справжньої публікації.

На утворення деформацій впливають вікові зміни, у тому числі професійне, морально-етичне і соціально-психологічне старіння. Визначними особливостями цих деформацій є неприйняття нововведень, збільшення власного індивідуального досвіду й досвіду професіоналів свого покоління, труднощі освоєння нових засобів праці і виробничих технологій, зниження темпу виконання професійних функцій тощо.

Таким чином, ми визначили основні детермінанти професійних деформацій фахівця. Це стереотипи мислення і діяльності, соціальні стереотипи поведінки, окремі форми психологічного захисту. Утворення деформацій ініціюється професійною стагнацією фахівця, а також акцентуацією рис удачі. Але головним чинником, ключовою детермінантою розвитку деструкцій є сама професійна діяльність. Кожна професія має свій ансамбль професійних деформацій.

Розглянемо деформації PR – менеджерів. Підставою для виділення деформацій стали діагностуючі семінари-тренінги актуалізації професіонального розвитку. На тренінгових заняттях менеджерам пропонувалося зануритися в професію, спробувати відчути що позитивного і що насторожливого привнесла управлінська діяльність в індивідуальне життя кожного. Слухачі отримали домашнє завдання написати за запропонованим сценарієм психобіографію свого професійного становлення, детально розглянувши можливі професійні деформації. Застосовувався також ретроспективний аналіз критичних подій професійного життя.

Обговорення в групі виявлених деформацій дозволило уточнити їх склад і вміст. Були виділені деформації, вираженість яких у конкретних менеджерів надалі діагностувалася опитувальниками. Аналіз результатів діагностики показав що ступінь вираженості деформації істотно визначається стажем роботи, вмістом виконуваної професійної діяльності, а також індивідуально-психологічними особливостями особистості PR – менеджера. Наведемо коротку характеристику основних професійних деформацій менеджерів виявлених у більшості обстежених фахівців.

1. *Авторитарність* виявляється в жорсткій централізації управлінського процесу, одноосібному здійсненні функцій керівництва, використанні переважно розпоряджень, рекомендацій і вказівок. Авторитарні менеджери нестерпні до критики. Авторитарність виявляється в зниженні рефлексії — самоаналізу і самоконтролю менеджера, прояві зарозумілості й рисах деспотизму.

2. *Професійний догматизм* виникає внаслідок частого повтору одних і тих же ситуацій, типових професійних завдань. У менеджера поволі формується схильність до спрощення проблем, уживання вже відомих прийомів без урахування всієї складності управлінської ситуації. Професійний догматизм виявляється також у самовпевненості й завищеній самооцінці.

3. *Професійна індиферентність* характеризується емоційною сухістю, ігноруванням індивідуальних особливостей працівників. Професіональна взаємодія з ними будується без урахування їхніх особливостей. Професійна байдужість розвивається на основі узагальнення особистого негативного досвіду менеджера. Індиферентність розвивається з роками як наслідок емоційної втоми і негативного індивідуального досвіду взаємодії.

4. *Консерватизм* виявляється в упередженні проти нововведень, прихильності до сталих технологій. Розвитку консерватизму сприяє та обставина, що менеджер регулярно репродукує одні й ті ж форми, що добре зарекомендували себе, і методи управління. Стереотипні прийоми дії поступово перетворюються на штампи, економлять інтелектуальні сили менеджера, не викликають додаткових емоційних переживань.

5. *Професійна агресія* виявляється у відсутності прагнення враховувати почуття, інтереси і права підлеглих, у прихильності до "каральних" дій, у вимозі беззастережного підпорядкування. Агресивність виявляється також в іронії, кепкуваннях і навішуванні ярликів; як професійна деформація виявляється зі зростанням стажу роботи, коли посилюються стереотипи мислення і зменшується самокритичність.

6. *Соціальне лицемірство* менеджера зумовлене необхідністю виправдовувати високі етичні очікування колег, пропагувати моральні принципи і норми поведінки. Соціальна бажаність з роками перетворюється на звичку моралізування, нещирість у почуттях і стосунках. Ця деформація з роками стає нормою соціальної поведінки багатьох менеджерів, і дистанція між декларованими і реальними життєвими цінностями збільшується.

Висновки. 1. Професійна діяльність сприяє утворенню деформацій — якостей, що деструктивно впливають і на трудову діяльність професіонала, і на професійну поведінку. Професійні деформації особистості неминучі, але одних вони приводять до втрати кваліфікації, інших — до байдужості, третіх — до безпідставного завищення самооцінки і агресивності, більшість же — до пошуку реальних засобів, способів і умов професійної реабілітації.

2. Отримані в результаті проведеного дослідження дані узгоджуються з відомими і описаними в психологічній літературі. Як причини, що перешкоджають професійному розвитку людини, виступають вікові зміни, професійні деформації, професійна втома, монотонія (психічний дефіцит, що виникає в умовах одноманітної роботи; виявляється в нудзі, ослабленні інтересу до праці, а також у зниженні продуктивності праці), тривала психічна напруженість, зумовлена складними умовами праці, а також кризи професійного розвитку PR – менеджерів.

3. На основі аналізу діяльності PR – менеджерів, виявлені деякі тенденції розвитку професійних деструкцій: а) відставання, уповільнення професійного розвитку порівняно до вікових і соціальних норм; б) дезінтеграція професійного розвитку, розпад професійної свідомості, і як наслідок, — нереалізовані цілі, помилкові сенси праці, професійні конфлікти; в) низька професійна мобільність невміння пристосовуватися до нових умов праці і дезадаптація; г) ослаблення професійних, що раніше були — даних, здібностей, мислення; д) спотворення професійний розвиток, поява раніше відсутніх негативних якостей, відхилень від соціальних і індивідуальних норм професійного розвитку, що міняють профіль особистості; е) поява деформацій особистості.

4. Будь-яка професія ініціює утворення професійних деформацій особистості. Найуразливішою серед соціономічних професій типу "людина-людина", можна віднести і професію PR – менеджера. Характер, ступінь вираженості професійних деформацій у цій професії залежать від характеру вмісту діяльності, престижу професії, стажу роботи й індивідуально-психологічних особливостей особистості професіонала.

5. Серед PR – менеджерів найчастіше зустрічаються наступні види деформацій: авторитарність, соціальне лицемірство, консерватизм, емоційна індиферентність, агресивність, а також збитковість професійної позиції.

6. Зі збільшенням стажу роботи починає даватися взнаки синдром "емоційного вигорання", що призводить до появи емоційного виснаження, втоми і тривожності. Відбувається деформація емоційної сфери особистості. Психологічний дискомфорт провокує розвиток професійних захворювань і знижує задоволеність професійною діяльністю.

1. Бодров В. А. Психология профессиональной пригодности. Учеб. пособие для вузов /В. А. Бодров. – М.: ПЕР СЭ, 2001.
2. Дмитриева М. А. Уровни и критерии профессионализма: проблемы формирования современного профессионала / М. А. Дмитриева, С. А. Дружилов // Сибирь. Философия. Образование. – Альманах СО РАО. – Вып. 4. – Новокузнецк: Изд-во ИПК, 2000. – С. 18-30.
3. Дружилов С. А. Критерии эффективности профессионалов в условиях совместной деятельности /С. А. Дружилов // Объединенный научный журнал. – М.: ТЕЗАРУС, 2001. – № 22. – С. 44–45.
4. Дружилов С. А. Становление профессионализма человека как реализация индивидуального ресурса профессионального развития / С. А. Дружилов. – Новокузнецк: Изд-во ИПК, 2002. – 242 с.
5. Дружилов С. А. Психология профессионализма человека: Распространение категорий и концепций инженерной психологии на предметную область психологии профессиональной деятельности / С. А. Дружилов. – Новокузнецк: Изд-во СибГИУ, 2002. – 234 с.
6. Дружилов С. А. Психологический синдром профессионализма / С. А. Дружилов // Материалы науч.-практ. конф. "Ананьевские чтения 2003". – СПб.: Изд-во СПбГУ, 2003. – С. 131 – 133.
7. Дружилов С. А. Психология профессионализма человека: интегративный подход /С. А. Дружилов // Журнал прикладной психологии. – 2003. – № 4-5. – С.35-42.
8. Дружилов С. А. Профессиональные деформации и деструкции как следствие искажения психологических моделей профессии и деятельности / С. А. Дружилов // Журнал прикладной психологии, 2004. – № 2. – С. 56 – 62.
9. Зеер Э. Ф. Психология профессий: Учеб. пособие для студентов вузов. 4-е изд., перераб., доп. / Э. Ф. Зеер. – М.: Академический Проект; Фонд "Мир", 2006. – 336 с.
10. Климов Е. А. Пути в профессионализм (Психологический взгляд): Учеб. пособие / Е. А. Климов. – М.: Московский психолого-социальный институт; Флинта, 2003.
11. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М.: Международный гуманитарный фонд "Знание", 1996. – С. 150 – 151.
12. Митина Л. М. Психология профессионального развития учителя / Л. М. Митина. – М.: Флинта; Моск. психолого-социальн. ин-т, 1998.
13. Поваренков Ю. П. Психологическое содержание профессионального становления человека / Ю. П. Поваренков. – М.: Изд-во УРАО, 2002.
14. Стрелков Ю.К. Инженерная и профессиональная психология: Учеб. пособие для студ. Высш. учеб. заведений / Ю. К. Стрелков. – М.: Издательский центр "Академия"; Высшая школа, 2001. – 360 с.
15. Суходольский Г.В. Основы психологической теории деятельности /Г. В. Суходольский. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1988. – 168 с.
16. Турчинов А.И. Профессионализация и кадровая политика: проблемы развития теории и практики /А. И. Турчинов. – М.: Моск. Психолого-социальный ин-т, Флинта, 1998.

Подано до редакції 14.09.09

РЕЗЮМЕ

Розглядаються результати вивчення професійних деструкцій PR-менеджерів. Визначені чинники, що обумовлюють появу професійних деформацій, приведена їх коротка характеристика, показаний вплив деструкцій на професійний розвиток сучасного фахівця.

Ключові слова: професійні деструкції, професійні деформації, особистість професіонала, PR – менеджер.

А.И. Санников, С.В. Заваленко

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ ДЕСТРУКЦИИ PR – МЕНЕДЖЕРОВ

РЕЗЮМЕ

Рассматриваются результаты изучения профессиональных деструкций PR-менеджеров. Определены факторы, обуславливающие появление профессиональных деформаций, приведена их краткая характеристика, показано влияние деструкций на профессиональное развитие современного специалиста.

Ключевые слова: профессиональные деструкции, профессиональные деформации, личность профессионала, PR – менеджер.

O.I. Sannykov, S.V. Zavalenko

PROFESSIONAL DESTRUCTIONS OF PR-MANAGERS

SUMMARY

The article analyzes some results of the study on professional destructions of PR - managers. The author ascertains factors stipulating appearance of professional deformations, presents their short description, shows influence of destructions on professional development of a modern specialist.

Keywords: professional destructions, professional deformations, personality of a professional, PR - manager.